

Redactioneel: Brood en spelen tegen reactie?

In de schemering verzamelt zich een groep mensen op een plein. Ze zijn getooid in bivakmutsen en andere gezichtsbedekkende kledingstukken. Als de groep zich in beweging zet, klinken er explosies. Traangasgranaten, rubberkogels en brandbommen vliegen door de lucht en het plein wordt gehuld in een verstikkende nevel. Als de nevel optrekt, blijft een landschap over dat de littekens draagt van actie en reactie. Uitgebrande auto's, gesneuvelde ruiten, verwoeste barricades en foto's van gewonde demonstranten en ordehandhavers zijn de getuigen van de ontbranding van het protest. Kiev, Istanbul, Rio de Janeiro en Bangkok zijn slechts enkele voorbeelden van de plaatsen waar de afgelopen maanden een dergelijk schouwspel heeft afgespeeld. Een aantal gemeenschappelijke kenmerken zijn te vinden. Het zijn allen grote steden, de betogingen zijn massaal en lopen uit op geweld, sociale media speelt een belangrijke rol in de mobilisatie van de demonstranten maar ook in de berichtgeving over de demonstraties. Bovenal is er een andere gemene deler. De demonstraties kunnen worden gezien als een roep om aandacht. De demonstranten worden via de gebruikelijke kanalen van de democratie niet gehoord. Symboliek van plaats en moment speelt een belangrijke rol in de roep naar aandacht. Centrale pleinen hebben een belangrijke symbolische plaats in de demonstraties. Het bezetten van pleinen zoals het Maidanplein in Kiev of het Taksimplein in Istanbul zijn hier recente voorbeelden van. In andere gevallen kan een groot evenement voor maatschappelijke reactie zorgen. Braziliaanse steden waren het toneel van grote demonstraties tegen de economische ongelijkheid in het land tijdens de Confederations Cup, de generale repetitie voor de FIFA wereldkampioenschappen voetbal. Zowel de symboliek van ruimte en het momentum van evenementen of gebeurtenissen zorgt voor de media aandacht die de demonstraties voeden.

Vanuit de discipline 'conflict studies' wordt beredeneerd dat voor een conflict, wat gedefinieerd wordt als een situatie waarin twee partijen onverenigbare doelstellingen hebben, en beide partijen deze doelstellingen achten te verwezenlijken, zowel een voedingsbodem als een vonk nodig zijn die het conflict tot ontbranding laten komen. De rol van plaats wordt gezien als context, die bepaalt hoe het conflict verder verloopt. Deze AGORA gaat tegen deze stelling in, en stelt dat juist het ruimtelijk aspect van conflicten zeer belangrijk is in het begrijpen en oplossen van (dreigende) conflicten. De dreigende ontruiming van het Gezi park in Istanbul, het ontzeggen van het recht om samen te komen in publieke ruimtes in Oekraïne, het inperken van ruimtelijke vrijheden van de Braziliaanse armen door openbaar vervoer duurder te maken en woonwijken te ontruimen: het zijn allen ruimtelijke conflicten die het sociale protest op de pleinen voeden.

De Londense rapper Plan-B beschrijft in zijn single 'Ill manors' het ruimtelijk aspect dat de voedingsbodem was voor de ernstige rellen in

de grote steden in Engeland in de zomer van 2011. Vanuit het perspectief van de gemarginaliseerde jongeren uit de sociale woningbouw wijken bekritiseert hij het eenzijdige ruimtelijk beleid in Londen: 'We got an Eco-friendly government, they preserve our natural habitat. Built an entire Olympic village around where we live without pulling down any flats'. In zijn TedEx lezing vraagt de rapper om aandacht voor de sociale problemen in de wijken en roept hij op tot het stoppen van het sluiten van gemeenschapscentra waar deze jongeren terecht kunnen. Volgens hem is het niet goed te praten dat er voor de Olympische spelen enorme investeringen zijn gedaan in infrastructuur en publiek-private ruimte rondom de stadia en sportaccommodaties terwijl op een steenworp afstand de laatste jeugdhuizen hun deuren moeten sluiten wegens gebrek aan financiële middelen.

Overal ter wereld voelen groepen mensen zich gemarginaliseerd door overheidsbeslissingen, niet gehoord door de politici. Beslissingen die invloed hebben op directe leefomgeving van mensen worden vaak genomen ver weg van de plaats waar ze effect hebben. In een democratie geldt dat iedereen een stem heeft en iedereen zich kan laten horen. Wanneer groepen zich monddood gemaakt voelen, wanneer stemmen roepen maar niet gehoord worden, kan reactie volgen. Het oog van de wereld, bestuurd door de (sociale) media kan een klankkast zijn voor deze stemmen. Symboliek en momentum trekken de blik van de media aan. In de ruimte, op de pleinen van de grote steden, komt het samen. Eeuwenlang zijn brood en spelen gebruikt om de voedingsbodem van sociale conflicten te reduceren, nu lijkt het dat juist deze spelen een katalyserende factor hebben op protest. In het aangebroken tijdperk van informatie en globalisering is er noodzaak aan iets anders. Er is behoefte aan lokale aandacht.

Egbert van der Zee, Hoofdredacteur AGORA

Rectificatie

In het nummer AGORA Mobiliteitstransities is in het stuk "Rechtvaardigheid als raamwerk" op pagina 18 een figuur weggelaten. Dit artikel van Karel Martens is, mét de bijbehorende figuur, op www.agora-magazine.nl geplaatst.

OMSLAG VOOR October 29, 2011. Manifestatie Occupy camp Londen. De Robin Hood Tax campagne pleit voor belasting op financiële transacties tussen banken om te investeren in armoedebestrijding. Foto: David Sandison

OMSLAG ACHTER Here is the 99% - Occupy-protesten in kaart. Infographic door Laura Cornet (www.lauracornet.nl).

Bronnen: Occupy.net, L.A. Times, The Guardian - Active occupy protests map, <http://maya.inspirell.nl> - Occupy map Nederland